

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Dolina Odry Zabełków

Kod krajobrazu: 24-318.50-025

Położenie administracyjne: Gmina Krzyżanowice, Powiat raciborski;
Gmina Gorzyce, Powiat wodzisławski

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Meander Odry, krajobraz wód płynących z urządzoną wieżą widokową, w otoczeniu gruntów rolnych i płątów lasów (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Dolina Odry Zabełków
ID	19
Kod krajobrazu	24-318.50-025
Typ, podtyp krajobrazu	1b - Systemy wód płynących
Typ rzeźby terenu*	G - Krajobrazy dolin
Kod mezoregionu*	318.50
Nazwa mezoregionu*	Brama Raciborska
Typ krajobrazu naturalnego*	Dolin i Obniżeń
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Zalewowych den dolin - akumulacyjne: Równin zalewowych w terenach nizinnych i wyżynnych
Kod podokręgu geobotanicznego*	B.5.4.f
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Dolin Górnej Odry i Olzy
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	3
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Nadrzeczny łęg jesionowo-wiązowy
Kod regionu historyczno-kulturowego*	I.E.6
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Dolina Górnej Odry
Położenie administracyjne	Gmina Krzyżanowice, Powiat raciborski; Gmina Gorzyce, Powiat wodzisławski
Powierzchnia (ha)	116,05

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - wód powierzchniowych, systemy wód płynących, obejmujący graniczny, około 7 km, odcinek rzeki Odry o nieuregulowanym korycie i przepływie zbliżonym do naturalnego. Fragment doliny wyróżnia się istotnymi walorami krajobrazowymi obejmując naturalne meandry, fragmenty starych odnóg rzeki oraz zróżnicowane siedliska nadrzecznych łęgów, śródrzecznych wysp, ławic piasku oraz zbiorowisk wód płynących. Ponad 50 % powierzchni jednostki objęte jest ochroną w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu "Meandry rzeki Odry" oraz specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 Graniczny Meander Odry PLH240013.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na bardzo wysokie walory przyrodnicze w tym wysoki stopień naturalności form i procesów geomorfologicznych typowych dla dużej rzeki meandrującej, rzadkie i chronione zbiorowiska i gatunki roślin i zwierząt oraz wyjątkowe walory fizjonomiczne. Dodatkowo, uzasadnieniem jest ochrona prawna (obszar chronionego krajobrazu obejmujący ponad 50% powierzchni jednostki - uzupełniający wskaźnik ekspercki).

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Krajobraz obejmuje meandrujący odcinek rzeki Odry wraz z fragmentami nadrzecznych łąk, zadrzewień i lasów łęgowych oraz starorzeczy, a także śródrzecznych wypłyceń oraz ławic żwiru, piasku i mułu. Odra charakteryzuje się tutaj nurtem o zmiennej szybkości przepływu w różnych miejscach a także znaczną dynamiką hydrologiczną obejmującą występowanie zjawisk powodziowych na przyległych obszarach zalewowych, co skutkuje występowanie zróżnicowanych siedlisk. Krajobraz objęty ochroną jako obszar Natura 2000 Występuje tu 7 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (chronionych prawem europejskim oraz ponad 120 gatunków roślin chronionych. Należą do nich m. in. naturalne jeziora eutroficzne z roślinnością ze związków *Magnopotamion* lub *Hydrochariton*, rzeki nizinne i podgórskie, ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranuncion fluitantis*, zalewane, muliste brzegi rzek ze zbiorowiskami letnich terofitów ze związków *Chenopodion rubri* i *Bidention*, hydrofilne zbiorowiska ziołoroślowe, nadrzeczne i okrajkowe, nizinne łąki kośne *Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*, lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe *Alnenion glutinoso-incanae*, *Salicion albae* oraz łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Ulmion minoris*. Do gatunków roślin chronionych należą m. in. przebiśniegi i czosnek niedźwiedzi. Chronione gatunki zwierząt to m. in. pachnica dębowa, zgniotek cynobrowy, modraszek bagniczek, modraszek nausitous, czerwonończyk nieparek, różanka, piskorz, kumak górski, bóbr europejski, wydra, zimorodek, gągoł, nurogęś, krakwa, cyraneczka, sieweczka rzeczna, brodziec piskliwy, bocian czarny, błotniak stawowy czy bielik.

Walory kulturowe

Obszar z uwagi na duży stopień naturalności nie posiada istotnych walorów kulturowych. Tereny wokół rzeki stanowią łąki, lasy i zadrzewienia podlegające naturalnym zalewom. Na obszarze jednostki siedliskom naturalnym towarzyszą niewielkie powierzchnie gruntów rolnych.

Fizjonomia krajobrazu

Teren położony jest na wysokości od ok. 190 do 198 m n.p.m. Nieuregulowana, meandrująca Odra ulega naturalnym procesom rzeczny, erozyjnym i akumulacyjnym powodującym zmiany kształtu koryta i brzegów rzeki oraz przyległych przyległe obszarów zalewowych. Mozaikę siedlisk tworzą wyspy oraz ławice żwiru, piasku i mułu w strefie przybrzeżnej, a także strome, pionowe brzegi i wyrwy brzegowe. Skarpy nadrzeczne sięgają 5 m wysokości. Z wieży widokowej (urządzony punkt widokowy - tuż poza granicami jednostki) widok na dolinę Odry i Bramę Raciborską. Niewielki ciąg widokowy nad Odrą w północnej części jednostki - za dalekimi widokami na pola i dolinę Odry.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Wieża widokowa na Granicznych Meandrach Odry w Chałupkach/Zabełtowie wraz z prowadzącą do niej betonową ścieżką rowerową (fot. Radosław Wróbel)

ZDJĘCIE NR 2

Naturalnie meandrująca Odra z zadrzewieniami łęgowymi (fot. Radosław Wróbel)

ZDJĘCIE NR 3

Krajobraz wód płynących – Meandry Graniczne Odry w otoczeniu mozaikowo rozmieszczonych pól uprawnych, łąk i płatów lasów (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 4

Krajobraz wód płynących – Meandry Graniczne Odry w otoczeniu mozaikowo rozmieszczonych pól uprawnych, łąk i płatów lasów z charakterystyczną wieżą widokową. (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Krajobraz wód płynących – Meandry Graniczne Odry w otoczeniu mozaikowo rozmieszczonych pól uprawnych, łąk i płatów lasów, na horyzoncie zbudowania w Republice Czeskiej, Stary Bohumin (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

